

ایده های اولیه و نهایی برنامه ششم؛ رویکردی نوین در تدوین سیاست های کلی برنامه های توسعه

کمیته مستندسازی کمیسیون مشترک

چکیده

کاستی های موجود در تحقق سیاست های کلی حاصل از ارزیابی این سیاست ها و همچنین فرایند تدوین سیاست های کلی و ارزیابی میزان انسجام و همگرایی میان سیاست های کلی و اسناد بالادستی این سیاست ها همانند سند چشم انداز نشان می دهد که در تدوین سیاست ها حلقه مفقوده ای وجود دارد. این حلقه مفقوده فقدان رویکرد واحد حاکم بر تدوین سیاست های کلی و یا به عبارت دیگر فقدان انسجام ناشی از نقش آفرینی رویکردهای متعدد در تدوین سیاست های کلی در بخش های مختلف سیاستی است. در جهت رفع این نقایص در برنامه ششم، تلاش شد تا در ابتدا ایده اولیه و رویکرد حاکم بر برنامه مشخص شود و با توجه به تجربه برنامه های گذشته برای پرهیز از ناهماهنگی ایده اولیه سیاست ها مورد توافق قرار گیرد و سپس بر اساس مضامین و محتوا و جهت گیری سیاست های کلی مربوطه تدوین شود. این مقاله انعکاسی از تلاش های صورت گرفته در این مسیر است.

واژگان کلیدی

سیاستگذاری، برنامه ششم، ایده سیاست ها، رویکرد سیاست ها، چالش ها، فرصت ها

مقدمه

هریک از برنامه های پنج ساله توسعه هرچند، سیاست کلی مخصوص به خود دارد. سیاستی که لازم الاجرا است، با این حال آنچه در عمل مشاهده می شود این است که برنامه های توسعه در برخی موارد چندان با سیاست های کلی برنامه انطباق ندارد. انطباق شکلی و ماهوی برنامه ها در طراحی و اجرا با سیاست با لحاظ اقتضانات زمانی و مکانی امری لازم است. ابلاغ آیین نامه نظارت بر سیاست های کلی توسط مقام رهبری زمینه رفع این نقیصه و اجرای بهینه سیاست های کلی برنامه های را فراهم کرده است. نظارت بر حسن اجرای سیاست های کلی نظام، مطابق بند دوم اصل ۱۱۰ قانون اساسی بر عهده مقام رهبری است. براساس دستور مقام معظم رهبری این مسوولیت به مجمع تشخیص مصلحت

نظام واگذار شده است. در راستای این مأموریت مجمع اقدام به تدوین آیین‌نامه‌ای برای نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام نمود که آخرین اصلاحیه‌ی این آیین‌نامه در اوایل سال ۱۳۹۳ از به تائید مقام رهبری رسید و ابلاغ گردید. بر اساس آیین‌نامه‌ی جدید، مجمع، در ایفای بخشی از نقش نظارتی خود، برای تطبیق عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با سیاست‌های کلی با هماهنگی شورای نگهبان اقدام می‌کند. بنابراین انتظار می‌رود که بعد از این شاهد باشیم که شورای نگهبان علاوه بر موازین شرع و قانون اساسی، کلیه‌ی مصوبات مجلس را با سیاست‌های کلی نظام تطبیق بدهد. از کاستی‌های دیگر برنامه‌های توسعه که در عمل آشکار شده این است که دولتها عملاً آنچه را در قالب برنامه اجرا کرده‌اند، در برخی موارد مغایر با اهداف و خطوط کلی سیاست‌های برنامه بوده است. بعلاوه برای اجرای سیاست‌های برنامه‌ها، هدف‌گذاری زمانی معین پنج ساله وجود نداشته است. به عنوان مثال در برنامه چهارم، تحقق جامعه مدنی و در برنامه پنجم، هدفمندی یارانه‌ها و مسکن مهر محور اصلی برنامه‌ها قرار گرفت، حال آنکه چنین محورهایی در برنامه‌ها نبوده است.

ضرورت ایده اولیه برای برنامه ششم

توجه به کاستی‌های موجود در عمل به سیاست‌های کلی حاصل از ارزیابی این سیاست‌ها و همچنین فرایند تدوین سیاست‌های کلی و ارزیابی میزان انسجام و همگرایی میان سیاست‌های کلی و اسناد بالادستی این سیاست‌ها همانند سند چشم‌انداز نشان داد که در تدوین سیاست‌ها حلقه مفقوده‌ای وجود دارد. این حلقه مفقوده فقدان رویکرد واحد حاکم بر تدوین سیاست‌های کلی و یا به عبارت دیگر فقدان انسجام ناشی از نقش آفرینی رویکردهای متعدد در تدوین سیاست‌های کلی در بخش‌های مختلف سیاستی بود. در جهت رفع این نقایص در برنامه ششم، تلاش شد تا در ابتدا ایده اولیه و رویکرد حاکم بر برنامه مشخص شود و با توجه به تجربه برنامه‌های گذشته برای پرهیز از ناهماهنگی ایده اولیه سیاست‌ها مورد توافق قرار گیرد و سپس بر اساس مضامین و محتوا و جهت‌گیری سیاست‌های کلی مربوطه تدوین شود. برای ابقان بیشتر در جهت تدوین ایده‌های نهایی نهادهای مختلف پیشنهادات خود را ارائه کردند. ذیلاً ایده‌های پیشنهادی ارائه می‌شود.

الف- ایده پیشنهادی دولت برای برنامه ششم

ارتقای بهره‌وری و رشد سرمایه‌گذاری، اجرای سیاست‌های اصل چهار و چهار قانون اساسی و جبران عقب‌ماندگی اهداف محقق نشده سند چشم‌انداز بیست ساله کشور مهمترین محورهای ایده پیشنهادی دولت است که با رویکرد، تعامل با جهان و گسترش دامنه و نوع سرمایه‌گذاری‌های خارجی در کشور همراه است. اهم محورهای ایده پیشنهادی دولت به شرح ذیل است:

۱- اهتمام به تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله

مهمترین ایده حاکم بر تدوین پیش‌نویس این سیاست‌ها، پیگیری تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله کشور می‌باشد، که این امر در مقدمه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی از سوی معظم له مورد تأکید قرار گرفته است. عملکرد سال‌های گذشته از دوره بیست ساله سند چشم‌انداز به دلیل چالش‌های مختلف محیط داخلی و بین‌المللی موبد عقب‌ماندگی جدی از اهداف پیش‌بینی شده می‌باشد. تحقق اهداف کمی سند چشم‌انداز در سال‌های باقیمانده از این دوره، مستلزم ایجاد خیزش بزرگ

در حوزه اقتصاد و رسیدن به رشد شتابان و پویا خواهد بود. رسیدن به این هدف نیز از طریق افزایش سرمایه‌گذاری و ارتقاء بهره‌وری میسر می‌باشد. از آنجا که منابع مالی دولت برای تحقق چنین رشدی ناکافی است، لذا در تدوین پیش‌نویس این سیاست‌ها موضوع اجرای صحیح سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و مشارکت بخش خصوصی و تعامل با جهان برای دسترسی به منابع مالی و تکنولوژی و همچنین توجه ویژه به رقابت در حوزه‌های اقتصادی و تقویت فعالیتهای دانش‌بنیان با هدف ارتقای بهره‌وری با رویکرد درون‌زا و برون‌گرا مورد توجه قرار گیرد.

۲- ایجاد فرصت‌های شغلی برای جوانان و تامین امکانات مادی و معنوی برای جمعیت با نرخ باروری بالاتر

وجود خیل عظیم جوانان تحصیل‌کرده موهبتی جمعیتی و سرمایه‌ای بزرگ برای اقتصاد کشور فراهم کرده است، لیکن بیکاری تعداد زیادی از این جوانان و همچنین کاهش نرخ باروری و نگرانی از پیر شدن جمعیت از جمله چالش‌های اساسی فراروی کشور است. بر این اساس در تدوین پیش‌نویس سیاست‌های کلی برنامه ششم، ایجاد فرصت‌های شغلی برای جوانان بیکار و خارج کردن کشور از سالمندی در آینده و تامین امکانات مادی و معنوی برای آنان از طریق افزایش رشد اقتصادی و اهتمام به امور فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است.

۳- توجه به موضوعات خاص

آسیب‌شناسی به عمل آمده از برنامه‌های توسعه قبلی، چالش‌های اساسی پیش‌رو و محدودیت منابع مالی باعث شد که در تدوین پیش‌نویس سیاست‌ها به موضوعات خاص مانند آب و محیط زیست توجه ویژه شود، به علاوه وجود عدم تعادل‌های منطقه‌ای در پهنه سرزمین و در عین حال وجود ظرفیت‌ها و مزیت‌های فراوان در مناطق جغرافیایی خاص مانند سواحل مکران، محور شرق و ... که می‌تواند باعث افزایش تعادل در مناطق و تسریع در رشد اقتصادی شوند مورد تاکید قرار گیرند.

۴- یکپارچه‌سازی سیاست‌های کلی ابلاغی در سال‌های اخیر

در سال‌های اخیر از سوی مقام معظم رهبری سیاست‌های کلی در حوزه‌های مختلف ابلاغ گردیده است. لیکن مع‌الاسف امکان و مجال اجرای این سیاست‌ها فراهم نشده است. از آنجا که بر اساس بررسی‌های بعمل آمده امکان یکپارچه‌سازی تعداد زیادی از این سیاست‌ها در ظرف زمانی برنامه ششم وجود دارد، لذا تلاش شد سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به عنوان اصل و پایه قرار گیرد و از سایر سیاست‌های کلی ابلاغی به ویژه در حوزه‌های علمی و فرهنگی و اجتماعی نیز استفاده شود. در عین حال مبنای تدوین الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی نیز مد نظر قرار گرفت. تلاش شد از نظرات دستگاه‌های اجرایی و برنامه‌های دولت و همچنین آسیب‌شناسی بعمل آمده از برنامه‌های توسعه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز در تدوین پیش‌نویس سیاست‌های برنامه ششم بهره‌گرفته شود و در نهایت مضمون و ایده کلی برنامه ششم توسعه «رشد تولید رقابتی مبتنی بر دانش، بهره‌وری و تعامل سازنده با جهان در چارچوب اقتصاد مقاومتی و فرهنگ اسلامی-ایرانی» پیشنهاد شد.

ب: سایر ایده های پیشنهادی

به موازات پیشنهاد دولت برخی نهادها و موسسات نیز در رابطه با ایده اولیه برنامه ششم پیشنهادهایی ارائه داده اند که سه مورد آن ارائه می شود. اتکای برنامه به تحقق اقتصاد مقاومتی، با گرایش برتری جویی علمی و فن آوری، مقام سازی فرهنگی ملهم از زیرساخت های نظری پیشرفت و الزامات امرنظارت؛ تحکیم اقتدار ملی، مردمسالاری دینی، دانش بنیانی اقتصاد و آینده نگری مبتنی و ملهم از گفتمان مقام معظم رهبری مهمترین مضامین دیگر ایده های پیشنهادی است.

مورد اول: ایده اولیه سیاست های کلی برنامه ششم

در تحقق اهداف چشم انداز با تکیه بر «اقتصاد مقاومتی»، «برتری جویی علمی و فناوری»، «مقاوم سازی فرهنگی»، سیاست های کلی برنامه توسعه باید «ادامه موفقیت ها و رفع عوامل عدم توفیق های برنامه های پیشین» و با توجه به «فرصت های وسیع و نیز چاشنل ها و تهدیدات»، «برآمده از زیرساخت های نظری پیشرفت (سیاست های ابلاغی و متکی بر زیرساخت های وسیع ایجاد شده در کشور، و «واقعی»، «شفاف»، «با قابلیت نظارت مستمر و مؤثر و شاخص پذیر» باشد؛ به گونه ای که طی آن موارد ذیل محقق شود:

- ۱- استقرار نظام بانکی، مالیاتی و بیمه مطلوب و اسلامی.
- ۲- حذف یارانه انرژی و واریز منابع حاصله به صندوق ذخیره پولی و تخصیص به عموم مردم و تولید و کار و سرمایه گذارها و مصارف مفید. (اجرای قانون هدفمندی)
- ۳- تحقق نظام اداری مطلوب و پاسخگو و جامع و مانع و منطقی کردن هزینه جاری.
- ۴- تحقق نظام بودجه به عنوان ترجمان مالی برنامه و ممانعت جدی از دخالت های غیربرنامه ای در بودجه.
- ۵- تهیه نقشه آمایشی کشور و انتخاب طرح های ملی و منطقه ای پیشرفت طبق آن و ساماندهی کلانشهرها و شهرها.
- ۶- مسدودسازی منافذ و متلاشی سازی شبکه های فساد.
- ۷- افزایش انضباط و امنیت اجتماعی با شاخص ها (مثل رساندن تلفات جاده ای به زیر هزار نفر در سال)
- ۸- رشد چشمگیر جمعیت و استحکام خانواده.
- ۹- استقرار کامل نظام سلامت و ارتقاء شاخص ها.
- ۱۰- عرضه چندین دستاور برتر علمی جهان و تداوم سرعت پیشروی علمی و بهره گیری از دانش های نو در جهش فناوری و تولید ثروت.
- ۱۱- فراهم کردن امکان مشارکت حداکثری همه مردم در اقتصاد، بویژه با توجه به بخش تعاون و دسترسی به شاخص های مطلوب این بخش.
- ۱۲- اجرای حداقل ده طرح ملی و زیرساختی عظیم و تحول ساز از منابع صندوق ذخیره ارزی.

مورد دوم: ایده اولیه سیاست های کلی برنامه ششم

به منظور تحقق اهداف چشم انداز و با محوریت «اقتصاد مقاومتی»، «پشتتازی در عرصه علم و فناوری»، «تعالی و مقاوم سازی فرهنگی»، سیاست های کلی برنامه توسعه باید «ادامه موفقیت ها و رفع موانع توفیق برنامه های پیشین»، «ناظر به فرصت های وسیع و نیز مشکلات، تهدیدها و مخاطرات»، «برآمده از زیرساخت های نظری پیشرفت (الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، اصل ۴۴، اصلاح الگوی مصرف، نظام اداری، جمعیت و سایر سیاست های ابلاغی)»، «متکی بر توانایی ها، استعدادها، فرصت های وسیع ایجاد شده در کشور و تجارب حاصل از برنامه های توسعه»، «واقعی»، «شفاف»، «با قابلیت نظارت مستمر و مؤثر» و «ناظر به دوره زمانی پنج ساله» باشد؛ به گونه ای که اجرای آن، با موارد ذیل محقق شود:

- ۱- توسعه همه جانبه عدالت دانش بنیان.
- ۲- ایجاد ثبات اقتصاد کلان و پایدارسازی رشد اقتصادی شتابان و فراگیر با تاکید بر گسترش اقتصاد دانش بنیان، ارتقاء بهره وری، تقویت رقابت پذیری و شفافیت اقتصاد، کاهش تورم (حفظ ارزش پول ملی و قدرت خرید مردم) و مبارزه با فساد اقتصادی.
- ۳- تحقق نظام اداری، بانکی، مالیاتی و تامین اجتماعی مطلوب و اسلامی.
- ۴- توسعه نظام پولی و مالی یکپارچه در جهت پاسخ به نیازهای سرمایه گذاری، تولید کالا و خدمات، کسب و کارهای خرد، متوسط و بزرگ و فعالیت های دانش بنیان
- ۵- اجرای حداقل ده طرح ملی و زیرساختی عظیم و تحول ساز (از منابع صندوق ذخیره ارزی).
- ۶- بزرگ کردن اندازه بازار تولید، تجارت و صادرات غیر نفتی ایران بویژه در منطقه آسیای جنوب غربی و همسایگان.
- ۷- رعایت انضباط مالی و بودجه ای و منطقی کردن هزینه های جاری.
- ۸- تداوم سرعت پیشروی علمی و بهره گیری از دانش های نو در جهش فناوری و تولید ثروت و عرضه چندین دستاورد برتر علمی به جهان و یا تعیین حوزه های علمی پیشرو.
- ۹- اعتلای فرهنگی و ترویج سبک زندگی اسلامی، استقرار کامل نظام سلامت، رشد کمی و کیفی جمعیت، استحکام خانواده و حاکمیت انضباط اجتماعی با تعیین شاخص های روزآمد.

مورد سوم: ایده اولیه سیاست های کلی برنامه ششم

با توجه به ماهیت زمینه پایه سیاست ها، قبل از هر چیز، آنچه اهمیت دارد روش و رویکرد حاکم بر تدوین سیاست ها است. با توجه به اقتضائات و الزامات سیاستگذاری های کلان در نظام جمهوری اسلامی، رویکرد مطلوب تدوین سیاست های برنامه ششم می تواند تحکیم و افزایش اقتدار ملی مبتنی بر گفتمان رهبری، تعریف شود. در این صورت ایده اولیه در موضوعات اساسی اقتصاد، علم و فرهنگ با توجه به چالش ها و فرصت های حال و آینده می تواند در محورهای ذیل مورد بررسی قرار گیرد.

الف: موضوعات اساسی

- ۱- در اقتصاد، دانش بنیانی اقتصاد و تجاری سازی علم با رویکرد درونزایی و برونگرایی.
- ۲- در علم، تأکید بر شاخصه هایی از دانش که دستیابی به آنها به تولید و افزایش قدرت ملی

می انجامد مانند دانش هسته ای، سلول های بنیادی، هوا فضا و ...
 ۳- در بعد فرهنگی، تأکید بر آن بخش از مزیت ها و مقولات فرهنگی که در تحکیم و افزایش قدرت ملی مؤثرند همانند: تثبیت و ارتقاء ایده مردم سالاری دینی و نظریه ولایت فقیه، عناصر همبستگی ساز در فرهنگ ملی، عناصر مؤثر در خنثی سازی جنگ نرم و هویت ملی و ...

ب- چالش های پنج سال آینده

۱- تحریم ها : حتی در صورت خوش بینی نسبت به سرانجام مذاکرات هسته ای و کسب موفقیت در آن، نمی توان چندان به رفع تمامی تحریم ها و وضع نشدن تحریم های جدید امیدوار بود. و به نظر می رسد بخش عمده تحریم ها در پنج سال آینده همچنان باقی بماند،
 ۲- بی ثباتی منطقه ناشی از خطاهای راهبردی مداخله جویانه آمریکا و عربستان در منطقه و بحران های سوریه، عراق، افغانستان، بحرین ...
 ۳- احتمال وقوع چالش های امنیتی در داخل متأثر از محیط منطقه ای،
 ۴- تداوم رکود و افزایش بیکاری، نرخ بیکاری هم اکنون در برخی استانها نرخ بیکاری بیش از ۲۰ درصد است.

۵- افزایش چالش های زیست محیطی و خشکسالی و احتمال وقوع بحران آب

۶- تغییر ماهیت و افزایش چالش های وحدت میان فرق و مذاهب اسلامی

۷- چالش های سیاسی ناشی از سیاست ها و برنامه های اعمالی دولت

۸- کاهش جمعیت.

۹- چالش های هویتی (ارزش های اسلامی و انقلاب، سبک زندگی، تعلیم و تربیت).

۱۰- فساد اقتصادی

۱۱- ناکارآمدی

۱۲- فضای مجازی و امنیت سایبری

۱۳- آسیب های اجتماعی

ج: فرصت ها

۱- فروپاشی نظم منطقه ای و امکان نقش آفرینی ایران در نظم دهی نوین به مناسبات منطقه ای و بین المللی

۲- اختلاف روسیه با غرب.

۳- نفرت جهانی و منطقه ای از گرایش های افراطی تکفیری و افزایش گرایش به اسلام تمدن ساز و عقلانی شیعی و مردمسالاری اسلامی

۴- ناکامی سیاست ها و تضعیف نقش آمریکا در منطقه.

با توجه به چنین چالش‌ها و فرصت‌هایی، رویکرد حاکم بر سیاست‌های کلی برنامه چه بای باشد؟ در هر صورت ایده سیاست‌های کلی برنامه ششم باید بتواند:

۱) آسیب‌های ناشی از برنامه‌های گذشته (هدف مند نبودن برنامه، زاویه دار بودن با مطالبات رهبری و نظارت ناپذیر بودن) را برطرف نماید.

۲) پاسخی به چالش‌های برشمرده در پنج سال آینده باشد.

۳) متکی به سیاست‌های کلی ابلاغی به ویژه در حوزه‌های اقتصاد، فرهنگ و علم باشد. سیاست‌های برنامه ششم باید مشخص نماید کدام یک از این سیاست‌ها و به چه میزان قابل تحقق است.

ج: ایده پیشنهادی نهایی برای تدوین سیاست‌های کلی برنامه

پس از بررسی ایده‌های اولیه برای توفین سیاست‌های کلی برنامه ششم و جلسات کارشناسی متعدد ایده نهایی برای تدوین سیاست‌های کلی برنامه ششم بدین شرح تنظیم و ابلاغ گردید.

به منظور تحقق اهداف چشم انداز و با محوریت "اقتصاد مقاومتی"، "پشتتازی در عرصه علم و فناوری" و "تعالی و مقاوم سازی فرهنگی" سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه باید "ادامه موقعیت‌ها و رفع موانع توفیق برنامه‌های پیشین"، "ناظر به فرصت‌های وسیع و نیز مشکلات، تهدیدها و مخاطرات"، "برآمده از زیرساخت‌های نظری پیشرفت (سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اصل ۴۴، اصلاح الگوی مصرف، نظام اداری، جمعیت و سایر سیاست‌های ابلاغی)"، "در جهت استحکام بنیان‌های سیاسی- اجتماعی و توانمندسازی در برابر آسیب‌های آن"، "متکی بر توانایی‌ها، استعدادها، فرصت‌های وسیع ایجاد شده در کشور و تجارب حاصل از برنامه‌های توسعه"، "واقعی"، "شفاف"، "با قابلیت نظارت مستمر و مؤثر" و "ناظر به دوره زمانی پنج ساله" باشد؛ به گونه‌ای که با اجرای آن، موارد ذیل محقق شود:

۱- توسعه همه جانبه با رشد اقتصادی شتابان، فراگیر، پایدار، دانش بنیان، بهره‌ور، عدالت بنیان، درونزا، برونگرا، مردمی، به دور از فساد، با ثبات و تورم حداقلی در محیط کلان اقتصادی،

۲- محوریت تولید ملی در سیاست‌های اقتصادی (تجاری، پولی، مالی و اعتباری) و حمایت از تولید ثروت از دانش و مشارکت آحاد جامعه در سرمایه گذاری و فعالیت‌های اقتصادی و تکمیل زنجیره ارزش در تولید کالا و خدمات و اصلاح نظام توزیع و واکنش سریع و هوشمند به تهدیدات خارجی اقتصاد ملی،

۳- تحقق نظام اداری، بانکی، مالیاتی و تامین اجتماعی در چارچوب سیاست‌های کلی نظام،

۴- توسعه نظام جامع تامین مالی (بازار پول و سرمایه) در جهت پاسخ به نیاز سرمایه گذاری، تولید کالا و خدمات، کسب و کارهای خرد، متوسط و بزرگ و فعالیت‌های دانش بنیان،

۵- اجرای چندین طرح ملی و زیرساختی عظیم و تحول ساز،

۶- آمایش سرزمین جهت توسعه متوازن مناطق کشور در محیط آسیای جنوب غربی با تعیین حوزه‌های همکاری، مشارکت و تعامل، با هدف بزرگ کردن اندازه بازار تولید، تجارت و صادرات غیرنفتی جمهوری اسلامی ایران،

- ۷- رعایت انضباط مالی و بودجه ای و منطقی کردن هزینه های جاری، تحقق نظام بودجه به عنوان ترجمان مالی برنامه و هدفمندسازی یارانه ها،
 - ۸- تداوم سرعت پیشروی علمی و بهره گیری از دانش های نو در جهش فناوری و تولید ثروت و (عرضه چندین دستاورد برتر علمی به جهان و یا تعیین حوزه های علمی پیشرو) و اعتلای کمی و کیفی نظام آموزشی و پژوهشی کشور در راستای حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی،
 - ۹- اعتلای فرهنگی و ترویج سبک زندگی اسلامی، استقرار کامل نظام سلامت، رشک کمی و کیفی جمعیت، استحکام خانواده و حاکمیت انضباط اجتماعی، با تعیین شاخص های روزآمد و تحقق نقشه مهندسی فرهنگی کشور و گسترش در راستای حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی،
 - ۱۰- ارتقای سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب های اجتماعی،
 - ۱۱- ایجا، تکمیل و توسعه شبکه ملی اطلاعات امن و توسعه خدمات و محتوای فضای مجازی کشور بر اساس فرهنگ اسلامی ایرانی،
 - ۱۲- مشارکت همه جانبه جمهوری اسلامی ایران در نظم دهی نوین منطقه آسیای جنوب غربی با فراهم آوری لوازم اقتصادی، دفاعی و امنیتی،
 - ۱۳- افزایش توان دفاعی و بازدارندگی و افزایش ضریب امنیتی کشور،
 - ۱۴- تنظیم قلمروهای اسکان جمعیت (سکونتگاه ها و فعالیت های شهری و روستایی) و ساماندهی کلان شهرها بویژه حاشیه نشینی بر اساس آمایش سرزمین.
- باید در تنظیم پیشنهاد سیاست های کلی برنامه پنج ساله اولویت های مشخصی ارائه شود که مسئولین کشور تکلیف خود را در مقام تنظیم اولویت های مدیریتی کشور برای پنج سال تعیین شده به درستی بدانند و بر آن اساس برنامه ریزی کنند.